

Jaczewski, Bohdan

Działalność Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN w roku 1974

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 21/1, 143-145

1976

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KOMITET HISTORII NAUKI I TECHNIKI
DZIAŁALNOŚĆ KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN
W ROKU 1974

W roku sprawozdawczym Komitet współdziałał z Zakładem Historii Nauki i Techniki w nadzorze wykonania Problemu Resortowego PAN—38. Komitet reprezentował polskie środowisko historyków nauki i techniki na arenie międzynarodowej utrzymując przede wszystkim ożywione związki z Sekcją Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki, co w szczególności znalazło wyraz w działalności reprezentantów Polski we władzach Unii, jak i udziale w XIV Międzynarodowym Kongresie Historii Nauki (19—27 VIII 1974 r. — Tokio i Kioto). W skład różnych organów Unii weszli następujący członkowie Komitetu: do Rady Wykonawczej Sekcji Historii Nauki Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki — prof. Bogdan Suchodolski, do Prezydium Międzynarodowego Komitetu Badań nad Postępem Technicznym (ICOHTEC) — prof. E. Olszewski i prof. I. Pietrzak-Pawłowska.

Członkowie Komitetu Historii Nauki i Techniki biorą również udział w pracach Międzynarodowej Akademii Historii Nauki. W składzie Akademii znajduje się obecnie 10 członków polskich: członek honorowy prof. J. Bukowski, członkowie rzeczywiści prof. prof. B. Suchodolski, H. Barycz, W. Voisé oraz członkowie korespondenci prof. prof. P. Czartoryski, W. Hubicki, E. Olszewski, K. Opałek, P. Rybicki i E. Rybka. (Udział pracowników Zakładu Historii Nauki, Oświaty i Techniki w innych organizacjach międzynarodowych jest omówiony szczegółowo w sprawozdaniu z działalności Zakładu — patrz strona 150).

W roku sprawozdawczym liczne zadania Komitetu były realizowane za pośrednictwem jego Komisji. Nadal działała Komisja ds. Nauczania (przewodniczący — prof. E. Olszewski). Przedstawiciele tej Komisji wzięli udział w pracach powołanego przez Ministerstwo Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki, Podzespołu d.s. Programu Historii Nauki i Techniki — Zespołu Dydaktyczno-Wychowawczego Historii. Podzespół opracował i złożył wnioski, w których postulowano m.in. wprowadzenie do programu nauczania historii w uniwersytetach i wyższych szkołach pedagogicznych przedmiotu *Spoleczne zagadnienia historii nauki i techniki w historii nowoczesnej* w wymiarze co najmniej 30 godzin. Jesienią 1974 r. Komisja ds. Nauczania uzyskała obfite materiały dotyczące nauczania w uczelniach brytyjskich społecznych zagadnień nauki. Ponieważ w programach tego przedmiotu pokaźne miejsce zajmuje historia nauki, jej społeczne uwarunkowania i skutki, Komisja w porozumieniu z Komitetem Naukoznawstwa — zleciła dokonanie analizy tych materiałów, która posłuży dalszym pracom Komitetu HNiT nad wprowadzeniem zagadnień historii nauki i techniki do programów nauczania w uczelniach polskich.

Komisja ds. Upowszechniania Wiedzy (przewodnicząca — doc. I. Stasiewicz-Jasiukowa) kontynuowała prace nad opracowaniem ekspertyzy pt. *Rola historii nauki i techniki w zakresie upowszechniania wiedzy*. Komisja zorganizowała też w roku sprawozdawczym dwie większe konferencje. Pierwsza odbyła się w maju 1974 r. w Wytwórni Filmów Dokumentalnych w Warszawie, a tematem jej było znaczenie popularyzacji historii nauki i techniki w kształtowaniu świadomości społecznej. W programie znajdował się referat red. S. Bratkowskiego pt. *Badania nad przeszłością nauki i techniki polskiej a świadomość historyczna*.

społeczeństwa polskiego, projekcja 2 filmów krótkometrażowych oraz komentarz doc. Z. Czeczota-Gawraka pt. *Szansa dokumentu filmowego w zakresie popularyzacji nauki*.

Druga konferencja odbyła się 15—16 listopada. Celem jej było ustalenie konkretnego programu działania w zakresie upowszechniania historii nauki, oświaty i techniki. Znalazło to odbicie we wszystkich referatach, a mianowicie: Jerzego Kuberskiego *Tradycje oświatowe w szkole współczesnej*, Magdaleny Bajer *Tradycje oświatowe w świadomości społecznej*, Bogdana Suchodolskiego *O nowy program kształcenia naukowego w warunkach edukacji permanentnej*, Lucyny Smolińskiej i Mieczysława Sroki *Tradycje wychowawcze programów popularnonaukowych w telewizji na przykładzie „Wielcy znani i nieznanii” i „Pomniki techniki polskiej”* (z ilustracją filmu telewizyjnego). Zetknięcie przedstawicieli różnych środowisk, tj. nauki, oświaty, radia, filmu, telewizji i prasy miało na celu podjęcie wspólnego programu upowszechniania naszych tradycji nauki, oświaty i techniki. W wyniku konfrontacji postanowiono przystąpić w najbliższym czasie do realizacji następujących propozycji: 1) systematyczna kontynuacja w ramach serii „Omega” („Wiedza Powszechna”) interdyscyplinarnego cyklu podjętego przez prof. B. Suchodolskiego publikacją *Kim jest człowiek*; 2) rozpoczęcie w ramach „Wiedzy Powszechnej” seryjnego, systematycznie aktualizowanego wydawnictwa pt. „Przewodnik po zagadnieniach kultury i nauki współczesnej” — adresowanego do nauczycieli i ludzi permanentnie kształcących się; 3) podjęcie w najbliższej perspektywie zespołowej pracy nad wydawnictwami: *Mała encyklopedia dziejów oświaty w Polsce*; 4) zrealizowanie krótkometrażowego filmu pt. *Pięć pokoleń nauczycieli żyjących* (tytuł roboczy) przez Wytwórnię Filmów Oświatowych w Łodzi; rozpoczęcie w Polskim Radio dwóch cykli audycji: jednego — ukazującego polskie szkoły o postępowych tradycjach oraz drugiego — nazwanego *Portret podwójny* o wybitnych ludziach nauki (byłych nauczycielach szkół średnich i o ich wybitnych uczniach — również pedagogach).

Ponadto realizując postulat popularyzacji problemów historii nauki i techniki Komisja zorganizowała w dniu 19 XII 1974 r. pokaz dwóch filmów z tego zakresu: *Z dziejów nauki polskiej* (WFO — Łódź) i *Z rękopisów Mikołaja Kopernika* (WFD w Warszawie).

Komitet przeprowadził ankietę wśród towarzystw naukowych i organizacji technicznych (jak NOT) nt. uprawianej przez nie popularyzacji wiedzy. Materiały te zostały wyzyskane przez prof. B. Leśnodorskiego w referacie wygłoszonym na sesji Ministerstwa Oświaty i Wychowania zorganizowanej w czerwcu 1974 r. nt. *Szkoła i kształcenie ustawiczne*.

Komisja Historii Techniki (przewodnicząca — prof. I. Pietrzak-Pawłowska) kontynuowała prace zmierzające do przygotowania konspektu *Zarysu historii techniki polskiej*. Niektóre materiały, np. przygotowany przez doc. B. Chwaścińskiego konspekt zostały przedyskutowane na wspólnym posiedzeniu z Zespołem Historii Rozwoju Konstrukcji Technicznych Zakładu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN. Równoległe pod patronatem Komisji prowadzone są prace przygotowawcze o charakterze metodologicznym. W roku sprawozdawczym zorganizowano II Konferencję Historii Techniki przy udziale 48 przedstawicieli z 7 ośrodków naukowych. Ponadto Komisja skierowała do publikacji w wydawnictwach ZHNOiT część materiałów ze swojej I konferencji (z 1972 r.). Kontynuowano też współpracę z włoskimi historykami techniki (Centro Nazionale delle Ricerche, Genua) w pracach redakcyjnych materiałów z Międzynarodowego Sympozjum ICOHTEC w Jabłonnie (Komisja była jego współorganizatorem). Z inicjatywy ICOHTEC-u zorganizowano na Międzynarodowym Kongresie Historii Nauki Sympozjum nt. *Przekształcenia krajów nieinicjujących na inicjujące (w XIX—XX wieku)*.

W ostatnim roku swej kadencji członkowie Komisji Kopernikowskiej (przewodniczący — prof. J. Bukowski) uczestniczyli w pracach zespołów powołanych dla organizacji i koordynacji prac kopernikańskich. Komitet Kopernikański Międzynarodowej Unii Historii i Filozofii Nauki przedłożył na Zgromadzeniu Ogólnym Unii w sierpniu 1974 r. sprawozdanie z całokształtu działalności. Komitet Redakcyjny „*Studia Copernicana*” ustalił plan wydawniczy tej serii na lata następne.

W ramach prac Komisji d.s. Wydawniczych (przewodniczący — prof. B. Leśnodorski) prof. K. Sembrat z Uniwersytetu Wrocławskiego przygotował analizę czasopisma „*Memorabilia Zoologica*”.

Powołana w r. 1973 Komisja Bibliograficzno-Dokumentacyjna (przewodnicząca — prof. M. Dembowska) podjęła analizę bibliografii i dokumentacji z zakresu historii nauki i techniki prowadzonej w różnych instytucjach. Mgr Piotr Rutkowski z Biblioteki PAN w Warszawie opracował projekt koncepcji *Vademecum historyka nauki i techniki*, który przedyskutowano na zebraniu Komisji w listopadzie 1974 r.

W 1974 r. Komitet Historii Nauki i Techniki PAN odbył 4 posiedzenia plenarne i 6 posiedzeń Prezydium. Do najważniejszych spraw, które były przedmiotem obrad plenarnych posiedzeń Komitetu i jego Prezydium należały: 1) opracowanie memoriału nt. *Roli historii nauki i techniki wśród nauk o kulturze*, który został przedstawiony na posiedzeniu Wydziału I PAN; 2) dyskusja nt. studiów kopernikańskich i działalności Toruńskiego Towarzystwa Naukowego; 3) dyskusja nad sposobem prezentowania historii nauk społecznych w „*Studiach i Materiałach z Dziejów Nauki Polskiej*” (na podstawie referatu prof. J. Michalskiego); 4) sprawozdanie z XIV Międzynarodowego Kongresu Historii Nauki w Tokio i Kioto.

Bohdan Jaczewski

Z PRAC KOMITETU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN W 1975 R.

W maju 1975 r. Sekretariat Naukowy Wydziału I Nauk Społecznych PAN powołał na nową trzyletnią kadencję członków Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN. Honorowym przewodniczącym został mianowany prof. Bogdan Suchodolski. Funkcję przewodniczącego Komitetu objął prof. Waldemar Voisé. Zastępcą przewodniczącego została mianowana doc. Irena Stasiewicz-Jasiukowa. W skład prezydium ponadto weszli: prof. Józef Miąso, prof. Ksawery Rowiński, prof. Józef Werle oraz sekretarz naukowy — dr Bohdan Jaczewski. Członkami Komitetu zostali powołani: prof. J. Babicz, prof. H. Barycz, doc. B. Bieńkowska, doc. S. Brzozowski, prof. J. Bukowski, prof. P. Czartoryski, doc. A. Czekajewska-Jędrusik, prof. J. Dobrzycki, dr M. Frankowska-Terlecka, prof. J. Gomoliszewski, prof. K. Górski, prof. L. Hajdukiewicz, prof. H. Hermanowski, prof. W. Hubicki, doc. K. Jakubowski, mgr J. Jasiuk, prof. B. Kasprówic, prof. Z. Kolankowski, doc. J. Konieczny, prof. W. Krzyżanowski, prof. W. Kunicki-Goldfinger, prof. L. Kuźnicki, prof. B. Leśnodorski, prof. E. Lipiński, doc. W. Marciszewski, prof. K. Maślankiewicz, prof. J. Michalski, doc. T. M. Nowak, prof. M. Odlanicki-Poczobutt, prof. E. Olszewski, prof. A. Paszewski, prof. J. Pazdur, prof. T. Piech, prof. I. Pietrzak-Pawłowska, dr W. Rolbiecki, prof. W. Różański, doc. S. Rutkowski, prof. P. Rybicki, prof. E. Rybka, prof. M. Serejski, dr Z. Skubała-Tokarska, doc. J. Such, doc. S. Szpilczyński, doc. A. Wiślicki, doc. T. Wodzyński, dr A. Wysocki, prof. S. Ziemia, prof. A. Żabko-Potopowicz, prof. K. Żyguski.